

Antopäivä

18.6.2018

Päätösnumero

18/0222/1

Diaarinumero

01385/16/5115

01435/16/5115

Asia

Valitus ympäristölupa-asiassa

Muutoksenhakijat

1) Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen

2) Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry ja Maailman Luonnon Säätiö (WWF), Suomen rahasto, yhdessä

Luvan hakija

Tainikoski Oy

Päätös, johon on haettu muutosta

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

20.9.2016 Nro 125/2016/1

Aluehallintovirasto on myöntänyt Tainikoski Oy:lle luvan Sankapalonsuon kuntoonpanoon ja turvetuotantoon Ranuan kunnassa Simojoen vesistöalueella. Tuotantoalueen pinta-ala auma-alueineen on noin 106,3 ha. Lisäksi aluehallintovirasto on myöntänyt luvan kuivatusvesien johtamiseen laskuojassa, joka sijaitsee Alahosio –nimisellä kiinteistöllä 683-404-1-24.

Aluehallintovirasto on hylännyt hakemuksen lohkojen 1 ja 5 auma-alueilla yhteensä 2,5 ha:n alueella, siltä osin kuin se koskee turvetuotantoa sekä turpeen varastointia ja lastausta.

Päätös sisältää lupamääräykset 1 - 17, joista lupamääräykset 2 - 6 ja 15 kuuluvat seuraavasti:

= = =

2. Turvetuotantoalueen vedet on johdettava tämän päätöksen liitteenä 2 olevan kartan mukaisesti vesienkäsittelyrakenteiden jälkeen laskuojan kautta Hiiskuanojaan ja edelleen Simojokeen.

3. Tuotantoalueen vedet on käsiteltävä ja johdettava hakemuksen liitteenä 3 olevan kartan ”Tuotantosuunnitelmapartta” MK 1:7 500 mukaisesti sarkaojarakenteiden, laskeutusaltaiden ja ympärivuotisesti toimivan pintavalutus kentän avulla sekä muutoin hakemussuunnitelmasta ilmenevällä tavalla.

Sarkaojien päissä on oltava lietesyvännys, lietteenpidätin ja päisteputket. Kookoajoihin on rakennettava virtausta säätelevät padot. Laskeutusaltaissa on oltava pintapuomit ja purkupään virtaamaa padottava rakenne. Laskeutusaltaiden ja pintavalutuskentän on oltava julkaisun ”Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2015. Turvetuotannon ympäristönsuojeluohje. Ympäristöministeriö.” mitoitusohjeiden mukaisia. Vesi on johdettava rinnakkaisiin laskeutusaltaisiin tasaisesti.

Auma-alueiden ja ojien välissä on oltava suojavyöhyke, joka estää turpeen joutumisen ojiin.

Hakemuksessa esitettyssä tuotantosuunnitelmassa tuotantolohkolla 1 sijaitseva auma-alue (1,9 ha) on jätettävä puustoiseksi suojavyöhykkeeksi.

Tuotantoalueen ulkopuoliset valumavedet on johdettava tuotantoalueen ja vesienkäsittelyrakenteiden ohitse eristysojissa, joissa on oltava lietesyvennykset. Eristys- ja ympärysojiin on tehtävä eroosion estämiseksi riittävästi virtausta säättäviä rakenteita.

4. Pintavalutuskentän puhdistustehoa tai siltä lähtevän veden pitoisuuksia koskevat vaatimukset:

Kuntoonpanovaihe

Pintavalutuskentän puhdistustehon tulee tavoitearvoina olla vähintään seuraava:

Kiintoaine	40 %
Kokonaisfosfori	40 %
Kokonaistyyppi	15 %

Puhdistusteho lasketaan vuosikeskiarvona ennen pintavalutuskenttää ja sen jälkeen määritetyistä pitoisuuksista häiriötilanteet mukaan lukien.

Jos tavoitearvoja ei saavuteta, luvan saajan on ilmoitettava asiasta Lapin ELY-keskukselle sekä viipymättä laadittava toimenpidesuunnitelma ja ryhdyttävä suunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin vesienkäsittelyn tehostamiseksi sekä kentän toimivuuden parantamiseksi. Toimenpidesuunnitelma toteutusajatauluineen on toimitettava ELY-keskukselle sen määräämänä ajankohtana.

Tuotantovaihe

Pintavalutuskentällä on tuotantovaiheessa saavutettava vuosikeskiarvona vähintään seuraavat puhdistustehot tai enintään seuraavat lähtevän veden pitoisuudet:

Kahtena ensimmäisenä tuotantovuotena:

	Puhdistusteho	Lähtevän veden pitoisuus
Kiintoaine	40 %	9 mg/l
Kokonaisfosfori	40 %	75 µg/l
Kokonaistyyppi	15 %	1 400 µg/l

Kolmannesta tuotantovuodesta alkaen:

	Puhdistusteho	Lähtevän veden pitoisuus
Kiintoaine	50 %	6 mg/l
Kokonaisfosfori	50 %	65 µg/l
Kokonaistyyppi	20 %	1 300 µg/l

Puhdistusteho lasketaan vuosikeskiarvona ennen pintavalutuskenttää ja sen jälkeen määritetyistä pitoisuuksista häiriötilanteet mukaan lukien.

Luvan saajan on lisäksi lähtevän veden pitoisuusvaatimusten täytyessäkin ilmoitettava puhdistustehovaatimuksen alittumisesta Lapin ELY-keskukselle ja selvitettävä syyt alhaiseen puhdistustehoon sekä esitettävä mahdolliset toimenpiteet puhdistustehon parantamiseksi ja tarkkailemiseksi sekä niitä koskevat yksityiskohtaiset suunnitelmat. Tarkoituksenmukaiset tehostamistoimenpiteet on toteutettava ELY-keskuksen määräämänä ajankohtana.

5. Pintavalutuskenttä ja laskeutusaltaat on rakennettava ja otettava käyttöön ennen reuna-, sarka- ja kokoojajojen sekä tuotantokenttien kuntoonpanon aloittamista. Kuntoonpanon aloittamisesta sekä rakenteiden valmistumisesta on ilmoitettava Lapin ELY-keskukselle sekä Ranuan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Vesienkäsittelyrakenteille on nimettävä vastuullinen hoitaja, jonka nimi ja yhteystiedot on ilmoitettava ELY-keskukselle.

Pintavalutuskenttä on rakennettava siten, että töiden haitalliset vaikutukset vesistöön jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pintavalutuskenttää rakennettaessa ei saa tarpeettomasti vahingoittaa alueen kasvillisuutta. Veden jakautumisesta tasaisesti koko pintavalutuskentälle on huolehdittava jako-øjilla, -putkilla tai vain pintakerrokseen kaivetuilla ojilla. Näiden yksityiskohtaisessa sijoittamisessa on hyödynnettävä alueelta mittauksin hankittavaa tarkkaa korkeustietoa. Tarvittaessa niiden sijoitusta on muutettava tai tehtävä virtausohjaimia.

Vesienkäsittelyrakenteisiin saa Lapin ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla tehdä sellaisia muutoksia, jotka eivät vähennä niiden tehoa.

6. Vesienkäsittelyrakenteet ja -laitteet sekä tuotantoalueen vesien laskuojat on pidettävä jatkuvasti toimintakunnossa ja niiden toimivuus on tarkastettava säännöllisesti. Laskeutusaltaat, sarkaojat ja lietesyvennykset sekä reuna- ja kokoojaojat on puhdistettava lietteistä ainakin kerran vuodessa tuotantokauden päätyttyä ja aina muulloinkin tarpeen vaatiessa. Kivennäismaahan kaivetut ojat on tarkastettava ainakin kerran vuodessa ja puhdistettava tarvittaessa.

Poistettava liete on sijoitettava siten, ettei se pääse takaisin altaisiin tai ojaan taikka vesistöön.

== =

15. Luvan saajan on maksettava vuosittain tammikuun aikana 500 euroa kalatalousmaksua Lapin ELY-keskukselle käytettäväksi vesistöön johdettavien

päästöjen vaikutusalueen kalastolle ja kalastukselle aiheutuvan vahingon ehkäisemiseen. Ensimmäinen maksu on suoritettava kuukauden kuluessa kuntoonpanon aloittamisesta siltä vuodelta, jona kuntoonpano aloitetaan. Toiminnanharjoittaja ja kalatalousviranomaiset voivat sopia myös edellä mainitusta poikkeavasta kalatalousmaksun maksamisen järjestämisestä.

Aluehallintovirasto on perustellut päätöstään muun muassa seuraavasti:

Luvan myöntämisen edellytykset

Ympäristölupa on myönnettävä, jos toiminta täyttää ympäristönsuojelulain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen asetusten vaatimukset. Lupa-asiaa ratkaistaessa on lisäksi noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään.

Sankapalonsuon turvetuotantoalue on uusi tuotantoalue, josta 73 % on ojitettu. Luparatkaisusta ilmenevästi 106,3 hehtaarin tuotantoalueella, auma-alueilla tai pintavalutuskentällä ei ole erityisiä luonnonarvoja eikä luonnonsuojelulain perusteella erityistä suojelumerkitystä omaavia lajeja tai luontotyyppejä.

Uusimpien Lapin turvetuotantoalueiden käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailuraporttien mukaan Sankapalonsuota lähimmät tuotannossa olevat suot Lumiaapa (3,7 km Sankapalonsuolta länteen) ja Hirviojanaapa (3,1 km Sankapalonsuolta koilliseen) ovat elinkaarensa loppupuolella olevia turvetuotantoalueita. On arvioitu, että Lumiaavalta poistuu noin 42 ha tuotannossa olevaa alaa 5 vuoden sisällä ja 219 ha 10–15 vuoden sisällä. Hirviojanaavan (115,5 ha) tuotanto päättyy arviolta vuonna 2025 eli 10 vuoden sisällä. Lisäksi Simojoen vesistöalueella kokonaisuudessaan tuotannossa oleva pinta-ala on vähentynyt vuodesta 2014 vuoteen 2015 noin 300 hehtaarilla. Vuonna 2015 tuotannossa oleva ala vähentyi tasolle noin 1200 ha. Turvetuotannon vesienkäsittely on sekä uusien että vanhojen tuotantoalueiden osalta tehostunut muun muassa uusien mitoitussuhteiden mukaisten laskeutusaltaiden, virtaamansäätöpatojen ja ympärivuotisesti toimivien pintavalutuskenttien käyttöönoton seurauksena.

Simojoen veden laatu on ravinteiden osalta pitemmällä jaksolla tarkasteltuna pysynyt hyvänä. Veden laadussa on havaittavissa hienoista heikentymistä kiintoaineksen ja kemiallisen hapenkulutuksen (COD_{Mn}) osalta. Virtaamansäätöpatojen, aikaisempaa tehokkaammin toimivien laskeutusaltaiden ja pintavalutuskenttien käyttöönotolla on jo vähennetty ja tulevaisuudessa ennalta arvioiden vähennetään tehokkaasti turvetuotannon kiintoainespäästöjä ja jossain määrin myös turvetuotantoalueilta tulevien vesien kemiallista hapenkulutusta.

Sankapalonsuon turvetuotantoalueelta johdettavat vedet käsitellään ympärivuotisesti pintavalutuskentällä. Pintavalutuskenttä on ojittamattomalla suoalueella, jonne vedet johdetaan pumppaamalla. Lupamääräyksillä pyritään varmistamaan vesienkäsittelyrakenteiden ja pintavalutuskentän toimivuus. Pintavalutuskentän pinta-alan osuus sen valuma-alueen pinta-alasta on 4,5 %, mikä vastaa ojittamattomalle suoalueelle perustettavan pintavalutuskentän suositusta (vähintään 4,5 %). Tuotantoalueen vesienkäsittely täyttää parhaan käyttökelpoisen tekniikan vaatimukset, kun myös laskeutusaltat on määrätty mitoitettavaksi vaatimusten mukaisiksi.

Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman toimenpideohjelman mukaan Simojoen pääuoman nykyinen ekologinen tila on erinomainen ja kemiallinen tila hyvä. Ennalta arvioiden hanke ei tule muuttamaan Simojoen veden laatua niin, että luokitus muuttuisi.

Aluehallintovirasto arvioi, että Sankapalonsuon turvetuotannosta ei aiheudu haitallisia vaikutuksia suojelukohteille, kuten Saariaapa-Hattuselkä -Natura-alueelle (FI1301612), Natura 2000-verkoston sisällytetylle Runkauksen luonnonpuistolle (FI1301601) tai lähimmälle yksityiselle suojelualueelle (YSA206552), jotka sijaitsevat vähintään 9,5 km:n etäisyydellä hankealueesta. Hanke ei myöskään todennäköisesti merkittävästi heikennä niitä Simojoen luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi se on sisällytetty Natura 2000-verkoston. Näin ollen erillistä Natura-arviointia ei ole ollut tarpeellista tehdä.

Turvetuotantoalueen vaikutusten selvittämiseksi on määrätty monipuolinen vesistö- ja kalataloustarkkailu.

Kalastolle ja kalastukselle aiheutuvien vahinkojen ehkäisemiseksi on määrätty kalatalousmaksu.

Toiminta ei sijoitu kaavamääräysten vastaisesti.

Hakemuksen osittaisen hylkäämisen perustelut

Ympäristönsuojelulain 42 §:n mukaan luvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa muun muassa merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella.

Kun otetaan huomioon Simojoen veden laadun erityinen merkitys muun muassa lohen luontaiselle lisääntymiselle ja se, että Simojoki on sisällytetty Natura-verkoston luonnontilaisena jokireittinä sekä Simojoen huomattava merkitys virkistyskalastuskohteena hakemus on hylättävä lohkon 1 auma-alueen (1,9 ha) sekä lohkon 5 auma-alueen (0,6 ha) osalta. Auma-alueet tulee sijoittaa vähintään 500 metrin etäisyydelle Simojoen pääuomasta ja Niittysuonojasta sekä mahdollisimman etäälle vesienkäsittelyrakenteista (laskeutusaltaat ja pintavalutuskenttä), jotta turvepölyn kulkeutuminen vesistöön ja merkittävä muu ympäristön pilaantuminen tai yleiseltä kannalta tärkeä muun käyttömahdollisuuden vaarantuminen toiminnan vaikutusalueella voidaan estää. Auma-alueita ei voi lohkoille 1 ja 5 sijoittaa siten, että nämä edellytykset täytyisivät eikä toimintaa auma-alueiden osalta voida lupamääräyksiin rajoittaa niin, että niistä ei aiheutuisi merkittävää pilaantumisen vaaraa.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

1) *Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen* on vaatinut, että aluehallintoviraston päätös on kumottava ja hakemus hylättävä.

Perusteluna kalatalousviranomaisen on esittänyt, että Sankapalonsuon turve-

tuotannosta aiheutuisi ympäristönsuojelulain (86/2000) 42 §:n kohdassa 4 tarkoitettua erityisen luonnonolosuhteen (alkuperäinen lohikanta) ja yleiseltä kannalta tärkeän käyttömahdollisuuden (kalastus) vaarantumista, minkä vuoksi edellytyksiä luvan myöntämiselle ei ole.

Valituksessa on korostettu ympäristönsuojelulain yksityiskohtaisia perusteluita (HE 84/2009), joiden mukaan merkittävää vähäisemmänkin pilaantumisen aiheuttaminen on Simojoella käsillä olevissa olosuhteissa kielletty.

Kalatalousviranomainen on vaatimuksen perusteluina viitannut aluehallintovirastolle antamaansa lausuntoon. Lausunnossa on esitetty muun muassa, että Suomen Itämereen laskevista joista on luontaisesti lisääntyvä lohikanta enää Tornionjoessa ja Simojoessa. Simojoen lohikanta on saatu elvytettyä säätelemällä kalastusta ja kunnostamalla joen koski- ja virtapaikkoja.

Luonnonvarakeskus (aiemmin Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskus) on seurannut Simojokeen nousevien lohien määrää kaikkuluotauksella vuodesta 2003 alkaen. Määrä on kasvanut alkuvuosien noin 1 000 lohesta 3 000-3 500 loheen vuodessa. Vuonna 2016 Simojokeen nousi runsaat 5 000 aikuista lohta. Emokalojen kasvaneen määrän vuoksi myös jokipoikasten määrä on noussut. Poikastuotanto on kuitenkin edelleen alle puolet Itämeren lohikantojen säilyttämiseen tähdänneen toimintaohjelman (Salmon Action Plan) Simojoen tuotantopotentiaaliksi arvioimasta.

Simojoen merkitys virkistyskalastuskohteena on paikallista laajempi. Simojoen alaosalla ja sen edustalla meressä harjoitetaan myös kaupallista kalastusta. Merilohen pyynti on keskeinen tulonlähde Perämeren pohjukan ammattikalastajille. Osa heidän saaliistaan on peräisin Simojoen luonnontuotannosta.

Turvetuotannon ravinne- ja kiintoainekuormituksesta aiheutuvaa pyydysten likaantumisenä ja kalojen makuvirheinä aiheutuvaa haittaa on jo havaittu Simojoen tarkkailussa. Tuotannon aloittaminen Sankapalonsuolla lisäisi haittoja. Hienojakoisen kiintoaineen sedimentoituminen tukkii kutusoraikon huokosrakennetta ja vaikeuttaa mätimunien hapensaantia ja karkean kiintoaineksen kertyminen kutusoraikon päälle voi haitata poikasten vapautumista soraikosta. Lisäksi poikaset voivat hapenpuutteen vuoksi nousta soraikosta niiden uimakykyyn nähden liian aikaisin, jolloin ne saattavat jäädä kulkeutumaan virran mukana ja todennäköisesti tulla isompien kalojen syömäksi.

2) *Suomen luonnonsuojeluliitto ry asiakumppaneineen* on vaatinut, että lupapäätös on kumottava ympäristönsuojelu-, vesienhoito- ja luonnonsuojelulain vastaisena.

Valittajat ovat perustelleet vaatimustaan sillä, että Sankapalonsuo sijaitsee Simojoen keskiosan tuntumassa, lähellä Natura 2000 -verkostoon kuuluvaa Simojoen pääuomaa ja lyhin etäisyys hankealueesta pääuomaan on noin 300 metriä.

Simojoen vesistön Natura 2000 -suojeluperusteena on Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit -luontotyyppi ja kirjojokikorento. Simojoki on Tornionjoen ohella ainoa Perämereen laskeva joki, jossa on elinvoimainen alkuperäinen lohikanta. Lohen lisäksi vesistössä tavataan alkuperäisinä kalalajeina

muun muassa taimenta (erittäin uhanalainen/äärimmäisen uhanalainen), vael-lussiikkaa (erittäin uhanalainen), muikkua ja harjusta. Jokisuulla on myös pyyn-tivahva nahkiaiskanta. Simojoki on kalavesidirektiivin kohde.

Vaikutukset veden laatuun on arvioitu ominaiskuormituslukujen perusteella, mikä tuottaa systemaattisen päästöjen aliarvion. Tutkimuksin on osoitettu, että suurin osa turpeennostoalueiden kuormituksesta tapahtuu lyhytaikaisten virtaa-mahuippujen aikana, jota määräaikainen velvoitetarkkailu ei pysty saamaan selville.

Oleellista on, että suurimmat kiintoainemäärät lähtevät liikkeelle jo virtaaman nousuvaiheessa ja pitoisuus pienenee nopeasti virtaaman kääntyessä laskuun. Jos näytteenotto ei ajoitu juuri virtaaman nousuvaiheeseen, päästöpiikki jää havaitsematta ja vaikuttamatta kuormitustason arvioon. Toinen ominaiskuor-mituslukujen luotettavuutta heikentävä tekijä on, että ympärivuotista tarkkai-lua suoritetaan vain muutamalla suolla, joten myös suokohtaiset päästöerot jäävät piiloon. Sankapalonsuon kuormitusarvio ei ole riittävän luotettavalla pohjalla.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätös on luonnonsuojelulain vastainen, sillä hankkeesta ei ole tehty lain 65 §:ssä tarkoitettua vaikutusten arviointia. Kyseinen lainkohta edellyttää hankkeen vaikutusten arviointia, jos hanke joko yksistään tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura-alueen luonnonarvoja. Tämä velvoite koskee myös alueen ul-kopuolella toteutettavia hankkeita, mikäli niiden vaikutukset ulottuvat kysei-selle Natura-alueelle. Hakija toteaa, että kun huomioidaan Simojoen valuma-alueella jo olemassa olevat kuormittajat sekä Sankapalonsuon turvetuotanto-hankkeen laajuus, hakijan arvion mukaan hankkeella ei ole merkittävää hei-kentävää vaikutusta luontodirektiivin liitteen I luontotyypin ”Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit” luonnonarvoihin, eikä Natura-arviointia ole tarpeen tehdä. Aluehallintovirasto on päätöksensä perusteluissa puolestaan tyytynyt vain toteamaan, että hanke ei todennäköisesti merkittävästi heikennä kyseisen Simojoen Natura-alueen luonnonarvoja, eikä erillistä Natura-arviota ole näin ollen tarpeellista tehdä.

Aluehallintovirasto ei ole perustellut näkemystään. Esimerkiksi ympäristömi-nisteriön Natura-arviointia koskevissa ohjeissa todetaan, että merkittävien vai-kutusten mahdollisuutta harkittaessa on syytä noudattaa varovaisuusperiaatetta ja arviointiin on ryhdyttävä, mikäli merkittävät heikentävät vaikutukset eivät ole objektiivisten seikkojen perusteella poissuljettuja. Tällöin on tärkeää perus-tella kirjallisesti dokumentoiden, miksi on päädytty siihen, ettei arviointi ole tarpeellista. Tämä lähtökohta on vahvistettu myös Euroopan unionin tuomiois-tuimen oikeuskäytännössä, erityisesti asiassa C-127/02 (Waddenzee). Riittävää ei ole vain todeta, ettei arviointitarvetta ole.

Alueella on jo ennestään muuta kuormitusta. Luvan myöntämisen perusteena ei voi käyttää sitä, että lisääntyvällä kuormituksella ei olisi enää merkittävää vaikutusta, vaan ennemminkin tilanne on päinvastainen. Luonnonsuojelulain 65 § nimenomaisesti edellyttää yhteisvaikutusten arviointia, jolloin myös yk-sittäinen kuormituksen lisäys voi johtaa Natura-alueen merkittävään heikenty-miseen. Päätös on siten luonnonsuojelulain vastainen, sillä hankkeen osalta olisi tullut tehdä luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arviointi, jossa olisi otet-

tu huomioon hankkeen ympäristövaikutukset yhdessä muiden, jo olemassa olevien kuormitusta aiheuttavien hankkeiden kanssa.

Lisäksi asiassa pitää ottaa huomioon luontodirektiivin liitteen II ja IV (a) lajeihin kuuluva kirjojokikorento. Kirjojokikorento on yksi Simojoen Natura-alueen suojeluperusteista, minkä ohella sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin perusteella kielletty. Säännökset edellyttävät kattavaa selvitystä siitä, miten kyseinen hanke vaikuttaa lajin olosuhteisiin. Kirjojokikorentoa on kuitenkin etsitty vain yhtenä iltapäivänä yhdeltä osalta aluetta sellaisena päivänä, jolloin ei havaittu muitakaan sudenkorentoja, mikä osoittaa selvityksen riittämättömyyden. Arvioinnin puutteilla on merkitystä myös vesiputedirektiivin ja vesienhoitolain mukaisen vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman tavoitteiden näkökulmasta, sillä hankkeella on haitallisia vaikutuksia vedenlaatuun ja kalastoon

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen on lausunnossaan tuonut esille Simojoen lohikannan vaikean kehityksen ja hitaan elpymisen. Joen jo pitkään seurattu smolttituotanto on päässyt vasta vajaaseen puoleen arvioidusta potentiaalista.

Lohen merikalastuksen tiukentunut säätely on viime vuosina näkynyt kasvaneena nousulohien määränä erityisesti Pohjanlahteen laskevissa joissa. Simojoella uusi ennätys saavutettiin kesällä 2016, kun jokeen nousi Luonnonvarakeskuksen kaikuluotauksen perusteella yli 5 000 lohta. Kasvaneesta kutukanasta huolimatta Simojoella lohien poikastiheyksissä on ollut huomattavaa vuosittaista vaihtelua ilman selkeää syytä. Vuosina 2012 ja 2013 Simojokeen nousi kaikuluotausseurannan perusteella suunnilleen sama emokalamäärä, mutta kudusta syntyneiden poikasvuosiluokkien vahvuudet erosivat toisistaan selvästi. Myös vuonna 2015 Simojoella havaittiin, että aiempiin vuosiin verrattuna noin kolmanneksen suurempi kutevien lohien määrä ei näkynyt poikastuotossa, vaan lohien kesänvanhoja poikasten tiheys puolittui edellisvuodesta.

Syytä Simojoen heikkoon ja vaihtelevaan poikastuotantoon on etsittävä joen olosuhteista. Tässä tapauksessa erityisen merkittäviä ovat ne laatutekijät, joilla voi olla kielteisiä vaikutuksia lohikalajien poikastuotantoon. Kutualueisiin kohdistuneiden suorien perkausvaikutusten lisäksi kutualueiden määrään ja laatuun ovat Simojoella vaikuttaneet laajat metsäojitukset ja turvetuotanto. Valuma-alueen maankäyttö on äärevöittänyt joen virtaamia ja lisännyt kiintoaineen, humuksen, raudan, alumiinin, typen ja fosforin huuhtoutumista, minkä seurauksena jokiuoman pohja on liettynt ja virtausolot ovat muuttuneet.

Lohikalajien kutupaikan valintaa sekä kutusoraikoissa talvehtivien mätimunien elinympäristövaatimuksia kuvataan kirjallisuuteen perustuen laajasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen julkaisussa Elämää soraikon ulkopuolella ja sisällä – lohien ja taimenen kutupaikan valinta sekä mädin elinympäristövaatimukset (Louhi & Mäki-Petäys 2003). Selvityksen mukaan lohikalajien mätimunien ja poikasten selviytymisen ja kehityksen kannalta keskeistä on kutusoraikon läpäisevyys ja happipitoisuus, jotka korreloivat keskenään positiivisesti. Kiintoaineen sedimentoituminen pienentää soraikon sisäistä happipitoisuutta soravälien tukkeutumisen sekä orgaanisen aineksen hajoamisen seurauksena. Sedimentaationopeus ja -syvyys riippuvat virtausolojen ja aineksen määrän li-

säksi aineksen laadusta: mitä hienojakoisempaa aines on, sitä syvemmälle ja sitä enemmän ainesta sedimentoituu pohjalle.

Julkaisussa Turvetuotannon vaikutukset koskikaloihin ja niiden elinympäristöön (Laine ym., Suomen ympäristö 34, 1996), tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan muun muassa:

- Kesänvanhojen lohien säilyvyys heikkeni kuormituksen kasvun myötä.
- Lohikalojen poikasten kasvu heikkeni. Syyksi epäiltiin ravinnon kokojakumaan tai saatavuuteen liittyviä tekijöitä, mihin viittasivat erot kalojen mahojen täyteisyydessä ja eräiden suurikokoisten pohjaeläinryhmien osuudessa kalojen ravinnossa.
- Suurikokoisiksi kasvavien vesiperhossukujen toukkien määrät vähenivät yksivuotiaiden lohikaloiden poikasten ravinnossa.
- Taimenen mädin säilyvyys heikkeni. Vaikka ero oli tilastollisesti merkittävä vain yhdellä havaintokerralla, se oli kaikilla kerroilla samansuuntainen. Orgaanisen kiintoaineen määrä kosken pohjalla arvioitiin haudontakauden aikaista vedenlaatua merkittävämmäksi mädin ja poikasten säilyvyyteen vaikuttavaksi tekijäksi.

Luonnosta kerätyn aineiston lisäksi kiintoaineen vaikutusta lohikaloiden selviytymiseen on tutkittu Suomessa myös laboratorio-olosuhteissa (Louhi ym. 2011). Laboratorio-olosuhteissa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin poikasten selviytymisen olevan riippuvainen hienon orgaanisen kiintoaineen (<0,074 mm) määrästä. Hienon orgaanisen kiintoaineen havaittiin vähentävän poikasten selviytymistä merkittävästi, vaikka sitä oli kokonaiskiintoainekertymässä suhteessa hyvin pieni määrä (1,5 %). Toisen tutkimuksen (Julien & Bergeron 2006) mukaan hieno kiintoaine (<0,063 mm) voi olla poikasten selviytymisen kannalta kriittinen tekijä jo 0,4 % osuutena. Turvetuotannon näkökulmasta tämä on erittäin hälyttävä tulos, sillä hienojakoisen orgaanisen kiintoaineen pysäyttäminen on nykyisillä vedenkäsittelymenetelmillä erittäin vaikeaa ja epävarmaa.

Louhen ym. tutkimuksessa havaittiin, että suoran kuolevuuden lisäksi kiintoainekuormitus vaikuttaa myös poikasten kelpoisuuteen. Tulosten mukaan kiintoainekuormitukselle altistuneilla poikasilla on keskimäärin suurempi ruskuaispussi kuin ilman kuormitusta kehittyneillä poikasilla. Suuri ruskuaispussi kertoo viivästyneestä kehityksestä, jolloin poikaset ovat sorasta noustessaan heikompia uimareita ja helppoa saalista pedoille. Lisäksi pedon läsnä ollessa kontrolliryhmän poikaset viivyttivät sorasta nousun aloitusta, kun taas kiintoainekuormitukselle altistetuilla poikasilla vastaavaa käyttäytymistä ei havaittu. Näin ollen sedimentoituva kiintoaine ja hapen puute vaikuttavat niin poikasten selviytymiseen, fyysisiin ominaisuuksiin kuin sorasta nousun ajoittumiseen. Eli hapen puute soraikon sisällä myöhästyttää poikasten kehitystä, jolloin ne altistuvat sorasta noustessaan helpommin saalistukselle tai voivat ajautua epäedullisille elinalueille. Tätä tulosta tukevat myös monet aikaisemmat aihepiiriä käsittelevät tutkimukset.

Louhen ym. laboratoriotutkimuksessa kiintoainekuormitus mitoitettiin vastaamaan ojitetun suomalaisen valuma-alueen kiintoainehuuhtoumaa, joten tulokset ovat hyvin sovellettavissa, kun arvioidaan voimakkaiden maanmuokkausmenetelmien, kuten turvetuotannon, vaikutuksia lohikaloiden elinkiertoon. Toi-

saalta aikaisemmat suomalaiset tutkimukset antavat viitteitä siitä, että kiintoaineen negatiiviset vaikutukset voivat luonnossa olla jopa huomattavasti Louhen ym. (2011) tutkimuksen tuloksia voimakkaammat. Esimerkiksi Laine ym. (2001) havaitsivat, että turvetuotannon vaikutuspiirissä olevassa jokivesistössä taimenen mädistä kuoriutui poikasiksi ainoastaan 0,2 - 9,1 %. Jutila ym. (1995) taas havaitsivat Lapväärtin-Isojoen vesistössä kiintoainekuormituksen aiheuttamien habitaattimuutosten olevan merkittävin taimenkantojen tiheyttä selittävä tekijä heti jokiuomien perkauksen jälkeen.

Simojoella kiintoaineen vaikutusta lohikalojen heikkoon tai vaihtelevaan lisääntymismenestykseen ei ole toistaiseksi tutkittu. Luonnonvarakeskus on käynnistänyt vuonna 2015 Simojoen elinympäristömallinnus -hankkeen, jossa kunnostetaan lohen lisääntymis- ja poikasalueita sekä hankitaan numeerista tietoa. Lisäksi hankkeessa kartoitetaan Simojoen sivujokia ja arvioidaan valuma-alueelta tulevaa kuormitusta. Kesällä 2016 Simojoen kutualueita kunnostettiin lisäämällä kutusoraa keskeisille lisääntymisalueille ja toiminnan on tarkoitus jatkua myös kesällä 2017.

Turvetuotannon voimakkaasti kuormittamalla Simojoella aihepiiristä tehtyjen tutkimusten osoittamat vaikutukset selittävät kuitenkin pitkälle Simojoen lohen lisääntymisvaikeudet. Näin ollen lisäkuormitus ei ole missään tapauksessa hyväksyttävää. Päinvastoin, Simojoella lohi-, taimen- ja vaellussiikakantojen elvyttäminen vaatii jo nykyisellään entistä tehokkaampia menetelmiä, joilla kiintoainekuormitusta ja virtaamien äärevöitymistä voidaan ehkäistä. Simojoen lohi-, taimen- ja vaellussiikakantojen suojelu edellyttää, että uusia turpeenotto-alueita ei avata.

Simojoen lohikannan elvyttäminen vaikuttaa merkittävästi kaupallisen kalastuksen toimintamahdollisuuksiin. Lohella on rannikkokalastuksen tulonmuodostuksessa merkittävin rooli juuri Perämeren alueella. Lohi kuuluu EU:n yhteisen kalastuspolitiikan kautta kiintiöillä säädeltäviin lajeihin. EU:n yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan perusasetuksen 1380/2013 tavoitteiden mukaisesti kalastusmahdollisuudet (kalastuskiintiöt) tulee asettaa niin, että kalakantojen hyödyntäminen kestävän enimmäistuoton mukaisesti saavutettaisiin mahdollisimman pian ja viimeistään vuoteen 2020 mennessä kaikkien kalakantojen osalta.

Lohen kalastusmahdollisuuksien asettaminen perustuu kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) neuvonantoon, jossa huomioidaan Itämeren eri lohikantojen mahdollisuudet saavuttaa kestävä enimmäistuottoa vastaava taso vaelluspoikastuotannolla mitattuna. Lohen kalastuskiintiöt ovat siis suoraan riippuvaisia eri lohijokien vaelluspoikastuotannosta. Simojoki on toistaiseksi selvästi alle tavoitetason. Suomen lohi- ja meritaimenstrategian mukaisesti Simojoen smoltituotannolle asetetaan 80 % minimitaloite ja laaditaan toimenpideohjelma Simojoen lohikannan elvyttämiseksi. Näin ollen Simojen lohikannan elpyminen on perusedellytys lohen kalastukselle Simojoen edustan merialueella sekä Simojoessa. Lisäksi tieteellisessä neuvonannossaan ICES on toistuvasti korostanut, että heikkojen lohikantojen elvyttäminen vaatii kalastuksen säätelyn lisäksi myös entistä enemmän toimenpiteitä jokiympäristössä.

Lohen ohella Simojoen valuma-alueella tapahtuva turvetuotanto vaikuttaa potentiaalisesti myös erittäin uhanalaiseen vaellussiikaan sekä erityisesti äärim-

mäisen uhanalaiseen meritaimeneen. Siika on saaliin arvossa mitattuna Suomen rannikkokalastuksen tärkein saalislaji ja Simojoki on Tornionjoen ohella merkittävin vaellussiian lisääntymisjoki Suomessa. Taimenkantojen tilasta Simojoen vesistöissä ei ole selkeää kuvaa, mutta vesipuitedirektiiviin seurantadatan perusteella taimenesta on Simojoella lähinnä yksittäisiä havaintoja. Tämä indikoi Simojoen taimenkantojen olevan todella kriittisessä tilassa. Meritaimenen heikosta tilanteesta kertoo myös se, että luonnonvarainen meritaimen rauhoitettiin uudella kalastusasetuksella 2016 kaikelta kalastukselta koko merialueella vuodesta 2019 alkaen.

Ammattikalastuksen ohella Simojoen kalakantojen ja jokiympäristön tilan parantaminen vaikuttaa olennaisesti matkailuelinkeinon kehittämismahdollisuuksiin. Liiallisesta merikalastuksesta johtuen Simojoen nousulohimäärät ovat olleet pitkään vaatimattomia, mikä on luonnollisesti vaikuttanut myös kalastusmatkailun suosioon. Kasvaneet lohimäärät ovat kuitenkin lisänneet kalastusmatkailijoiden kiinnostusta Simojokea kohtaan ja Simojoen kalastusmatkailun kehittämiseksi on suunnitteilla useita hankkeita. Simojoki on hyvästä sijainnistaan johtuen erittäin potentiaalinen kohde kalastusmatkailun kehittämiseen, joten vaelluskalakantojen elvyttämisen epäonnistuminen voi vaarantaa merkittävästi tai jopa estää kalastusmatkailun kehittämisen Simojoella. Simojoen kalastusmatkailun potentiaalista antaa viitteitä se, että Simojoen kanssa hyvin verrannollisella Ruotsin Byske-joella kalastusmatkailun arvo on noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana 5,4 miljoonasta Ruotsin kruunusta 12,6 miljoonaan kruunuun.

Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen on hallitusohjelman kärkihanke.

Näistä kalataloussyistä hankkeessa on kyse erityisten luonnonolosuhteiden huonontumisen lisäksi myös ympäristönsuojelulain 42 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetusta yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumisesta toiminnan vaikutusalueella.

Hakija on perustellut uuden turvesuon kuivattamista sillä, että uusia soita tarvitaan tyhjiin kaivettujen tilalle. Peruste on heikko, sillä turpeen käyttö on muuttaman viime vuoden kuluessa lähes puolittunut. Lähitulevaisuudessa turpeesta kasvihuonekaasujen kaikkein suuripäästöisimpänä polttoaineena täytyy kokonaan luopua, mikäli tavoite hiilineutraalista yhteiskunnasta otetaan vakavasti.

Korkein hallinto-oikeus on aiemmissa ratkaisuisaan linjannut, että merkittävältä osin ojitettaman suon kaivusta väistämättä syntyvien lisäpäästöjen vaikutus on riski alkuperäisen taimenkannan lisääntymiselle. Tämä olisi merkittävää ympäristön pilaamista ja siten YSL:n 42 §:n vastaista (KHO 2016:612). Koska Sankapalonsuon kuivatusvedet väistämättä toiminnasta syntyvine lisäpäästöineen lasketaan vesistöön, jossa esiintyy paitsi alkuperäistä taimenta ja myös yksi Suomen viimeisistä alkuperäisistä lohikannoista, ei vesistö-päästöjen lisääntymisen tai pH-muutosten aiheuttamien riskien vuoksi lupaa voida myöntää.

Vedenlaatuun ja kalastoon liittyvät ongelmat johtavat myös vesienhoitolain 28 §:n ja luonnonsuojelulain Natura-säännösten ja kirjojokikorenon osalta myös luonnonsuojelulain 49 §:n vastaisuuteen.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Ranuan kunta on ilmoittanut, ettei sillä ole lausuttavaa valitusten johdosta.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on lausunnossaan todennut, että valitusten johdosta ei ole perusteita kumota tai muuttaa aluehallintoviraston päätöstä ja sen perusteluja.

Valittajat ovat katsoneet, että Sankapalonsuon turvetuotannosta aiheutuisi ympäristönsuojelulain (86/2000) 42 §:n kohdassa 4 tarkoitettua erityisen luonnonolosuhteen (alkuperäinen lohikanta) ja yleiseltä kannalta tärkeän käyttömahdollisuuden (kalastus) vaarantumista, minkä vuoksi edellytyksiä luvan myöntämiselle ei ole. Kalatalousviranomaisen on korostanut hallituksen esityksen (HE 84/1999 vp) ympäristönsuojelulain yksityiskohtaisia perusteluja, joiden mukaan erityisestä luonnonolosuhteesta johtuen merkittävää vähäisemminkin pilaantumisen aiheuttaminen on Simojoella käsillä olevissa olosuhteissa kielletty.

Hallituksen esityksen mukaan erityisellä luonnonolosuhteella tarkoitettaisiin edellä mainitussa säännöksessä alueen poikkeuksellisten luonnonarvojen kokonaisuutta. Erityinen luonto-olosuhde voisi olla esimerkiksi vesialueella, joka on säilynyt luonnontilaisena ja poikkeuksellisen puhtaana. Alueen tutkimukselliset arvot voisivat kuvata myös sen erityisiä luonto-olosuhteita.

Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisussaan KHO 2015:124 katsonut, että erityinen luonnonolosuhde ei ympäristönsuojelulain perustelujen mukaan voi olla alueena laaja tai rajaukseltaan epämääräinen. Edellä mainitussa ratkaisussa korkein hallinto-oikeus on tutkinut ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 4 kohdan sanamuotoa ja yksityiskohtaisia perusteluja ja päätynt siihen, että erityisillä luonnonolosuhteilla tarkoitetaan lähinnä rajattua ekologista kokonaisuutta, eikä siten lähtökohtaisesti jonkin yksittäisen lajin yksilöä tai sen reviiriä. Lajien sekä niiden elinympäristön suojelusta säädetään tarkemmin ja erikseen luonnonsuojelulaissa. Jonkin lajin lisääntymispaikka voi kuitenkin sijaita määrätyllä alueella sen vuoksi, että alueen luonnonolosuhteet ovat siellä erityisiä ja samalla lajille erityisen sopivia. Tällöin erityisten luonnonolosuhteiden olemassaoloa on korkeimman hallinto-oikeuden mukaan arvioitava ottaen huomioon lisääntymispaikka yhdessä muiden olosuhteiden kanssa. Simojoen vesistöalue on laaja. Vesistöalueen pinta-ala on 3 160 km². Simojärvestä alkavan ja Perämereen laskevan Simojoen pituus on 193 km. Simojoessa on runsaasti koskia, joiden pituus on lähes 40 km ja yhteenlaskettu pinta-ala noin 277 ha.

Simojoen alkuperäistä lohikantaa ei voida pitää edellä mainituilla perusteilla ympäristönsuojelulain (86/2000) 42 §:n kohdassa 4 tarkoitettuna erityisenä luonnonolosuhteena.

Yleiseltä kannalta tärkeän käyttömahdollisuuden (kalastus) vaarantuminen on otettu huomioon luparatkaisusta ja hakemuksen osittaisesta hylkäämisestä ja niiden perusteluista sekä lupamääräyksistä ja niiden perusteluista ilmenevästi.

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry ja sen asiakumppanit ovat pitäneet aluehallintoviraston päätöstä luonnonsuojelulain vastaisena, sillä hankkeesta ei ole tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista Natura-arviointia ja luontodirektiivin liitteen II ja IV(a) lajeihin kuuluvan kirjojokikorenon esiintymisselvitystä hankealueella riittämättömänä.

Aluehallintovirasto katsoo edelleen, että hanke ei todennäköisesti merkittävästi heikennä niitä Simojoen luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi se on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Näin ollen erillistä Natura-arviointia ei ole ollut tarpeellista tehdä. Hakemusasiakirjojen mukaan kirjojokikorenon esiintymisselvitys on tehty maastossa lajin tyypilliseen lentoajankohtaan Hiiskuanojan suualueella, joka lajin elinympäristövaatimukset huomioon ottaen arvioitiin lajin mahdolliseksi esiintymisalueeksi.

Valittajien esittämistä muista vaatimuksista lupapäätöksen kumoamiseksi aluehallintovirasto toteaa, että lohkon 1 ja 5 auma-alueita lukuun ottamatta luvan myöntämisedellytykset täyttyvät ympäristöluparatkaisusta ja sen perusteluista ilmenevästi.

Simon kunnan ympäristölautakunta on lausunnossaan yhtynyt aluehallintoviraston päätöksen perusteluihin ja lupamääräyksiin, ja todennut, ettei lupapäätöstä ole tarvetta kumota.

Tainikoski Oy on vastineessaan viitannut aluehallintoviraston valituksista antamaan lausuntoon, jossa on todettu, ettei Simojoen alkuperäistä lohikantaa voida pitää ympäristönsuojelulain (86/2000) 42 §:n kohdassa 4 tarkoitettuna erityisenä luonnonolosuhteena.

Tornion- ja Simojoen lohi- ja meritaimenkantojen tilaan on vaikuttanut keskeisesti toisen maailmansodan jälkeen nopeasti voimistunut kalastus, jonka seurauksena jokien lohikannat olivat lähellä häviämistään 1970- ja 1980-luvuilla. Lohikantojen tilaan on vaikuttanut myös M74-oireyhtymä sekä yleisesti vesien tilaa heikentäneet ihmisen toiminnan eri muodot (Erkinaro ym. 2003). Vaikka Itämeren lohikantoja on elvytetty Kansainvälisen Itämeren kalastuskomission elvytysohjelmaan liittyvillä moninaisilla elvytys- ja suojelutoimilla vuodesta 1995 lähtien, keskeinen merkitys jokikalastusta kestävien lohikantojen palautumiseen on ollut merialueen ammattikalastuksen tiukalla rajoittamisella, mikä on nähtävissä mm. Simojoen jokikalastussaaliin voimakkaana kasvuna 1990-luvun puolivälissä, ennen muiden suojelutoimien vaikutusta lohien kutukantaan.

Nykyiset vesienkäsittelymääräykset täyttävä turvetuotanto hakemuksessa esitetyssä laajuudessa, sen synnyttämin vesistökuormituksin ja esitetyllä alueella ei vaarana valituksessa esitettyjä yleiseltä kannalta tärkeitä muita käyttömahdollisuuksia toiminnan vaikutusalueella. Yleiseltä kannalta tärkeän käyttömahdollisuuden eli tässä tapauksessa kalastuksen vaarantuminen on huomioitu ympäristöluparatkaisussa, hakemuksen osittaisessa hylkäämisessä ja sen perusteluissa sekä ympäristöluvan lupamääräyksissä ja niiden perusteluissa.

Turvetuotantoalueiden YVA-hankkeissa sekä ympäristölupahakemuksissa vesistöön kohdistuvaa kuormitusta arvioidaan yleensä olemassa olevien kuormitustarkkailuaineistojen pohjalta. Arviointia on usein vaikeuttanut erilaisten läh-

töaineistojen luotettavuuden ja kattavuuden vaihtelu. Vaikutusarviointia helpottamaan vuonna 2009 laadittiin kooste turvesoiden kuormitustarkkailujen ja muiden tutkimusten tuloksista (Pöyry Environment Oy 2009).

Sankapalonsuon kuntoonpanovaiheen päästöt on arvioitu Vapo Oy:n Pohjois-Suomen alueen kuntoonpanovaiheen turvesoiden vuosien 1999-2009 keskimääräisten ominaispäästöjen perusteella. Tuotantovaiheen päästöt on laskettu vastaavasti Vapo Oy:n Pohjois-Suomen alueen tuotantovaiheen turvesoiden keskimääräisten ominaispäästöjen perusteella. Virtaamahuippujen (ylivirtaamatilanteiden) veden laatua ja kuormitusta on tarkasteltu Pöyry Finland Oy:n laatimassa virtaamaselvityksessä (Pöyry Finland Oy 2015). Ylivirtaamatilanteiden vedenlaatu- ja kuormitustarkastelussa analysoitiin yhteensä 36 turvetuotantoalueen velvoitetarkkailutuloksia vuosina 2008-2013. Kaikilla kohteilla vesinäytteet oli haettu ympärivuotisesti ja virtaama oli mitattu jatkuvatoimisella virtaamamittarilla. Virtaamaselvityksessä todettiin, että valunnan lisääntyminen ei heikentänyt tehostettujen vesienkäsittelyrakenteiden (muun muassa pintavalutuskentät, kosteikot) puhdistustehokkuutta ja pintavalutuskentällisillä kohteilla veden kiintoainepitoisuus ylivirtaamatilanteissa nousi vain hieman. Selvityksen perusteella ravinnepitoisuudet pysyivät samana tai jopa vähenivät, kuten tapahtui myös humuksen (COD_{Mn}) suhteen. Lisääntynyt vesimäärä ylivirtaamatilanteissa selittää pääosaltaan kuormituksen nousun. Julkisuudessa esitetylle väitteelle, jonka mukaan turvetuotannon aiheuttamasta kuormituksesta syntyisi jopa suurin osa yhden päivän aikana, ei siis löytynyt selvityksessä perusteita. Yksittäisen näytteenottopäivän osuus vuosikuormituksesta on keskimäärin alhainen ja ylivalutanäytteiden keskimääräinen osuus kiintoaineen vuosikuormituksesta kyseisillä kohteilla oli 2,2 %, kokonaisfosfori- ja typpi-kuormituksesta 1,7 % ja COD_{Mn} -kuormituksesta 1,5 % (Pöyry Finland Oy 2015).

Yhtiö on perustellut Natura-arvioinnin tekemättä jättämistä sillä, että hankkeen vaikutukset Simojoen Natura-alueen suojelun perusteena oleviin luontotyyppiin ja lajeihin eivät ole merkittäviä tai lähellä sitä. Simojoen Natura-alue kuuluu luontotyyppien osalta kokonaisuudessaan Fennoskandian luonnontilaisiin jokireitteihin ja suojelun perusteena olevista lajeista alueella esiintyy kirjojokikorento. Hanke voi vaikuttaa suojelun perusteisiin teoreettisesti vain veden laadun muutosten seurauksena. Laskennallisten arvioiden perusteella Sankapalonsuon laskettu kiintoainepitoisuus on kaikkina vuodenaikoina Simojoessa mitattuna $< 0,01$ mg/l, kokonaisfosforipitoisuus < 1 µg/l ja kokonaistyyppipitoisuus $< 1,8$ µg/l. Toiminnan synnyttämä vedenlaadun muutos Simojoessa on siis tasolla, jota ei pystytä havaitsemaan vedenlaatumittauksin.

Yhtiö on myöntänyt, että kirjojokikorentoa koskevaa maastaselvitystä ei ole tehty niin laajana kuin perusteellinen perustilaselvitys kuuluisi tehdä. Kirjojokikorentoselvitys ei kuulunut alkuperäisiin selvityssuunnitelmiin. Kirjojokikorentoa koskevan maastokäynnin suunnittelussa on kuitenkin huomioitu lajin tunnetut esiintymät lähialueella, lajin ekologiset vaatimukset sekä aiemmin kesällä saman luontokartoittajan tekemät havainnot virtavesien rakenteesta ja pohjamateriaalista suunnitellun pintavalutuskentän sekä Hiiskuanojasuun välisellä vesien laskureitillä. Kirjojokikorentoa koskevan maastokäynnin yhteydessä oltiin siten hyvin tietoisia lajin potentiaalisista esiintymispaikoista vaikutusalueella ja selvitys kohdistettiin juuri tälle alueelle. Lisäksi selvitys tehtiin sudenkorentojen aktiivisuuden kannalta hyvissä olosuhteissa. Sudenkorentojen

puuttuminen alueelta viittaa siihen, että alue ei kuulunut sudenkorentojen suosiimiin alueisiin selvitysajankohtana esimerkiksi saalishyönteisten vähäisen määrän vuoksi.

Selvitysalueen lähiympäristössä on ojituksista johtuen vähän erilaisia luonnontilaisia pienvesiä (esimerkiksi ruopparimpisoita), joissa sudenkorennot voivat lisääntyä ja se voi vaikuttaa myös tämän alueen sudenkorentojen määrään. Edellä kuvatun perusteella yhtiö ei näe tarpeellisuutta toimintansa vaikutusten arviointia luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisella Natura-arvioinnilla.

Yhtiö on lausunut, että turpeen energiakäyttö aiheuttaa ilmastovaikutuksia, kuten kaikkien muidenkin polttoaineiden käyttö. Turpeen osalta poltosta syntyvät päästöt eivät kuitenkaan kerro koko totuutta, sillä turvemaat sitovat samalla hiilidioksidia.

Meritaimenen luonnonkierrolle on tyypillistä, että se käyttää lisääntymisalueinaan enemmänkin sivujokia ja puroja kuin pääuomaa, joka on lohen pääasiallista lisääntymisaluetta. Tämä on huomattavissa mm. Tornion-Muonionjoen vesistöalueella, missä meritaimenen pääasialliset lisääntymisalueet sijaitsevat sivujoissa. Tällaiset meritaimenen luonnonkierrolle sopivat potentiaaliset hieka- ja soramailta laskevat sivujoet ja purot yksinkertaisesti puuttuvat Simojoen alueelta. Lisäksi Simojokeen laskevien sivujokien ja purojen valuma-alueilla on tehty aikoinaan runsaasti metsä- ja suo-ojituksia, jotka ovat heikentäneet niiden veden laatua. Meritaimenen lisääntymiseen sopiville jokialueille ja puroille ovat tunnusomaisia pitkät sopivan syvyiset koskijaksot, joissa on lisääntymiselle sopivia soraikkoja-kivikkoja ja varjosteisuutta. Tällaisia sivujokia ja -puroja esim. Tornion-Muonionjokeen laskee runsaasti, toisin kuin Simojoella, jossa ei ole säilynyt juuri toisenkaan taimenmuodon, purotaimenen kantoja. Meritaimenkantojen selvimpänä uhkatekijänä pidetään nykyään rannikkokalastusta. Luonnonvarakeskuksen tietojen mukaan suurin osa meritaimenista saadaan merellä sivusaaliina. Aivan viimeaikaiset tiedot viittaisivat ainakin Tornion-Muonionjoen alueella meritaimenenkin tilan kohentuneen.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueelle, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselle, Ranuan kunnan kaavoitusviranomaiselle, Ranuan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ja Ranuan kunnan terveysuojeluviranomaiselle on varattu tilaisuus vastineen toimittamiseen. Vastineita ei ole toimitettu.

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry ja sen asiakumppanit ovat vastaselityksessään todenneet, että merikalastuksen tiukentunut säätely on lisännyt huomattavasti jokeen palaavien emokalojen määrää Simojoessa. Kuitenkin tulee huomioida, että Luonnonvarakeskuksen seurantojen perusteella Simojoella lohen selviytyminen mädistä vaelluspoikaseksi on vuosina 2008-2012 ollut keskimäärin vain 0,45 %, kun Tornionjoella vastaava selviytyminen on vuosina 2009 - 2011 ollut keskimäärin 1,05 %.

Tornion- ja Simojoen erot lohen poikasten selviytymisessä selittyvät ainoastaan jokiympäristön tilaan liittyvillä tekijöillä, sillä tässä tarkastelussa merikalastuksen vaikutuksella ei ole merkitystä. Tainikoski Oy käyttää vastineessaan merikalastusta selittävänä ja tärkeimpänä tekijänä lohikannan elpymiselle, mutta Luonnonvarakeskuksen seurantojen tulokset kertovat yksiselitteisesti,

että Simojoella lohikannan elpymiseen vaikuttaa merkittävästi myös jokiympäristön heikentynyt tila. Simojoella lohien heikkoon selviytymiseen on siis aiheellista epäillä syyksi kiintoaineen vaikutusta.

Lisäksi tulee huomioida, että merikalastuksen vaikutus Simojoen lohikantaan näyttäisi ylipäänsä pienemmältä kuin esimerkiksi Tornionjoella. Romakkaniemen (2017) mukaan Simojoen lohien eloonjäänti vaelluspoikasesta jokeen palaavaksi emoloheksi on ollut keskimäärin 7,5 % ja parhaimmillaan jopa 13 % (vaelluspoikasvuosiluokat 2007-2012). Tämä on jopa maailmanlaajuisesti ennätysellisen korkea selviytymisprosentti. Tornionjoen lohien osalta vastaavasti eloonjäänti vaelluspoikasesta jokeen palaavaksi emoksi on ollut vuosiluokissa 2008 - 2011 keskimäärin vain 3,5 %. Tarkkaa syytä tähän eroon ei tunneta, mutta ilmeisesti Simojen lohien syönnösalueet sijaitsevat pohjoisempana kuin Tornionjoen lohien, jolloin niihin kohdistuu vähemmän avomerikalastusta (suullinen tiedonanto, Atso Romakkaniemi 24.2.2017). Tämänkin tukee selkeästi sitä, että merikalastuksen säätely ei yksin riitä selittämään Simojoen lohikannan elpymiseen liittyviä ongelmia.

Tainikoski Oy:n meritaimenesta lausuman johdosta valittajat ovat todenneet, että taimenien lisääntymisalueet sijaitsevat useimmiten pienemmissä sivujoissa ja -puroissa. Simojoki on kuitenkin huomattavasti Tornionjokea pienempi joki, eivätkä joet ole tässä suhteessa täysin vertailukelpoisia. Simojoki vastaa kokonsa puolesta pikemminkin Tornionjoen suurimpia latva- ja sivujokia, joissa taimen lisääntyy. Näin ollen Simojoen tapauksessa ei ole mitään syytä olettaa, etteikö taimen käyttäisi Simojoella myös pääuomaa lisääntymisalueenaan. Simojoen pääuoman lisääntymisalueiden suojelun merkitystä korostaa myös se, että useat sivujoet ja -purot ovat voimakkaasti muuttuneita ojitusten vuoksi. Äärimmäisen uhanalaisen meritaimenkannan suojelemiseksi on näin ollen ensiarvoisen tärkeää, ettei pääuomaan kohdistuvaa kuormitusta lisätä entisestään.

Ylivirtaamien osalta valittajat ovat lausuneet, että Tainikoski Oy ei ole osoittanut valituksessa esitettyä kritiikkiä ylivirtaamien päästöjen puutteellisesta mitaamisesta perättömäksi.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kalatalousviranomaisena on antanut vastaselityksen. Tosiseikka, että lohikannan tilaan vaikuttavat useat eri tekijät, ei ole peruste sille, että tilaa heikentävät tekijät voitaisiin jättää joiltakin osin huomiotta. Kalastuksen säätelyn ohella on huolehdittava siitä, että olosuhteet lohien poikastuotantoalueilla eivät heikkene.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston lausunnossa on viitattu korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen 2015:124. Tässä päätöksessä oli kyse maakotkan reviiristä ja pesäpaikoista suhteessa turvetuotannosta aiheutuvaan häiriöön. Ratkaisussa todetaan, että reviirin kokonaisuudessaan ei voida katsoa ilmentävän erityisiä luonnonolosuhteita. Niitä voi korkeimman hallinto-oikeuden mukaan kuitenkin olla reviirin sellaisella osalla, joka mahdollistaa maakotkan lisääntymisen, muninnan ja poikasvaiheen, kunhan alue voidaan mielekkäästi rajata luonnonolosuhteiden perusteella. Lisäksi oli kyse siitä, että maakotkan pesinnälle aiheutuva häiriö kuuluu vain osittain ympäristönsuojelulain soveltamisalaan.

Lohi lisääntyy vain pääuoman koskialueilla, ei koko vesistöalueella, ja sielläkin lähes pelkästään joen Portimojärven alapuoleisella noin 100 kilometrin osuudella. Koska lohen elinpiiri ulottuu syönnösvaellus huomioiden eteläiselle Itämerelle saakka, vastaavat Simojoen kosket edellä selostetun korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun mukaista kotkan reviirin lisääntymisen mahdollistavaa osaa, ja ovat mielekkäästi luonnonolosuhteiden perusteella rajattavissa. Turvetuotannosta lohelle aiheutuva haitta kuuluu myös kokonaisuudessaan ympäristönsuojelulain soveltamisalaan. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2015:124 ei tue aluehallintoviraston lausunnossa omaksuttua näkemystä, jonka mukaan Simojoen koskialueilla ei vallitsisi ympäristönsuojelulain 42 §:ssä tarkoitettu erityinen luonnonolosuhde.

Ympäristönsuojelulaissa tarkoitetun erityisen luonnonolosuhteen esiintymisen arviointi Simojoella rinnastuu edellä selostetun ratkaisun sijasta paremminkin korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun 2014:176. Myös Simojoki on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon osaksi jokihelmisimpukan esiintymisen vuoksi, vaikkakaan juuri Sankapalonsuon kuivatusvesien vaikutusalueelta havaintoja niistä ei ole tiedossa.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valitukset.

Perustelut

Sovelletut oikeusohjeet ja niiden perusteluja

Ympäristönsuojelulain (86/2000) 41 §:n 3 momentin mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa on noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään.

Ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa:

- 1) terveyshaittaa;
- 2) merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa;
- 3) edellä 7-9 §:ssä kiellettyä seurausta;
- 4) erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella
- 5) eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasisitusta.

Saman pykälän 2 momentin mukaan toiminnan sijoittamisessa on noudatettava, mitä 6 §:ssä säädetään.

Ympäristönsuojelulain 6 §:n 1 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, ettei toiminnasta aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja että pilaantumista voidaan ehkäistä.

Saman pykälän 2 momentin mukaan toiminnan sijoituspaikan soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon:

- 1) toiminnan luonne ja pilaantumisen todennäköisyys sekä onnettomuusriski;
- 2) alueen ja sen ympäristön nykyinen ja tuleva, oikeusvaikutteisessa kaavassa osoitettu käyttötarkoitus ja aluetta koskevat kaavamääräykset;
- 3) muut mahdolliset sijoituspaikat alueella.

Hallituksen esityksessä ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistamiseksi (HE 84/1999 vp), 42 §:n perusteluissa todetaan muun muassa että pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan toiminnasta ei saisi aiheutua erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista. Merkittävää vähäisempikin pilaantumisen aiheuttaminen olisi tällöin kielletty. Erityisillä luonnonolosuhteilla tarkoitettaisiin säännöksessä alueen poikkeuksellisten luonnonarvojen kokonaisuutta. Erityinen luonto-olosuhde voisi olla esimerkiksi vesialueella, joka on säilynyt luonnontilaisena ja poikkeuksellisen puhtaana. Alueen tutkimukselliset arvot voisivat kuvata myös sen erityisiä luonto-olosuhteita.

Pykälässä tarkoitettaisiin myös yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeiden pintavesien ja pohjavesien laadun huomioon ottamista. Yleiseltä kannalta tärkeä käyttö voisi liittyä esimerkiksi virkistyskäyttöön. Alueen poikkeuksellinen tärkeys virkistyskäytölle tulisi siten ottaa huomioon lupaharkinnassa.

Ympäristönsuojelulain 50 §:n 2 momentin mukaan luvassa on 42 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua pilaantumisen merkittävyyttä arvioitaessa otettava huomioon, mitä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa tai merenhoitosuunnitelmassa on esitetty toiminnan vaikutusalueen vesien ja meriympäristön tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista.

Luonnonsuojelulain 64 a §:n mukaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää.

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan, jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Saman pykälän 2 momentin mukaan luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on valvottava, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi tehdään. Viranomaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja siltä, jonka hallinnassa luonnonsuojelualue on.

Toiminta ja sen ympäristö

Sankapalonsuo sijaitsee Ranuan kunnassa noin 30 km kuntakeskuksesta länteen Simojoen pohjoispuolella Hiiskuanojan varrella. Tuotantoalueen lohkon 1 eteläreunasta on matkaa Simojokeen vähimmillään noin 350 metriä. Vesireitin

kautta matkaa Simojokeen on noin 1,5 km.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt ympäristöluvan Sankapalonsuon turvetuotantoon 106,3 ha:n alalle. Kuivatusvedet käsitellään vesienkäsittelyn perusrakenteiden lisäksi ojittamattomalle suolle rakennettavalla pinta-valutuskentällä ympärivuotisesti ja johdetaan laskuojaa pitkin Hiiskuanojaan, joka laskee Simojokeen. Sankapalonsuon nykytilan vuosipäästöiksi on hakemuksessa arvioitu 1 340 kg kiintoainetta, 10 kg fosforia ja 250 kg typpeä. Ensimmäisenä ojitusvuonna turvetuotantotoimien aiheuttamaksi päästökseen on arvioitu 1 960 kg kiintoainetta, 25 kg fosforia ja 590 kg typpeä. Tuotannosta aiheutuviksi vuosipäästöiksi on lupahakemuksessa arvioitu 1 100 kg kiintoainetta, 8 kg fosforia ja 280 kg typpeä. Simojoessa Hiiskuanojan laskussa tämä Sankapalonsuon turvetuotannon kuormitus nostaisi kiintoainepitoisuutta alle 0,1 mg/l, fosforipitoisuutta alle 1 µg/l ja typpipitoisuutta 1 µg/l.

Simojoen valuma-alue on kooltaan 3 160 km². Simojoen keskivirtaama Hosionkosken kohdalla, noin 7 km Hiiskuanojan laskukohdasta alavirtaan, on 26 m³/s ja keskialivirtaama 5 m³/s. Simojokea ei ole padottu ja uuden voimalaitoksen rakentaminen on kielletty koskiensuojelulain (35/1987) nojalla, mutta jokea on perattu uittoa varten. Uittorakenteet on poistettu 1960-luvulla ja koskia on myöhemmin kunnostettu. Osin luontaisesti ja osin perkauksista johtuen joen virtaamavaihtelut ovat suuria. Valuma-alueesta 80 % on ojitettu. Simojoen valuma-alueella oli vuonna 2015 turvetuotantoa noin 2 060 ha:n alalla. Turvetuotannossa oli noin 0,7 % valuma-alueesta. Tuotanto on keskittynyt joen keski- ja alaosalle.

Simojoen veden laatu vaihtelee virtaamavaihtelun mukaisesti. Joen yläosalla vesi on kirkasta ja vähäravinteista ja virtaamavaihteluista huolimatta läpi vuoden melko tasalaatuista. Veden laatu muuttuu joen keskiosalla Portimojärven alapuolella ravinteisemmaksi ja humuspitoisemmaksi. Ympäristöhallinnon avoimista ympäristötietojärjestelmistä saatavissa olevien vedenlaatutulosten perusteella Sankapalonsuon kohdalla Simojoen kokonaisfosforipitoisuus on ollut keskimäärin 20 µg/l ja humusvaikutteisuuksista ilmaiseva kemiallinen hapenkulutus keskimäärin 14 µg/l O₂.

Simojoen ekologinen tila on vesienhoidon toisella suunnittelukaudella arvioitu pääuomassa erinomaiseksi ja sivu-uomissa hyväksi.

Simojoen pääuoma, jonka pituus on 193 km, kuuluu Natura 2000 -verkostoon (Simojoki FI1301613). Suojelun perusteena oleva luontotyyppi on Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit. Luontodirektiivin liitteiden II lajeista suojelun perusteena ovat kirjojokikorento ja jokihelmisimpukka.

Simojoen kalalajistoon kuuluvat muun muassa merilohi, taimen, vaellussiika, muikku, harjus ja ankerias. Simojoki on Tornionjoen ja Kiiminkijoen ohella ainoita jokivesistöjä, joissa merilohi kutee. Kalalajeista merilohi ja nahkiainen ovat äärimmäisen uhanalaisia. Taimen ja vaellussiika ovat erittäin uhanalaisia. Simojoen luontaista lohikantaa on tuettu poikasistutuksilla. Lohen lisääntymisalue sijoittuu joen keski- ja alaosalle. Tämä alue alkaa noin 3 km Hiiskuanojan laskukohdan alapuolelta. Parhaimmat lisääntymisalueet ovat Patokoski, Saukokoski ja Harrikoski joen alaosalle.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen vastaselityksessä on todettu, että jokihelmisimpukoita ei ole löydetty Simojoen valuma-alueelta Portimojärven alapuoliselta osalta.

Natura-arvioinnin tarve

Sankapalonsuon turvetuotantoalueen kuivatusvedet johdettaisiin Hiiskuanojan kautta Simojokeen, joka kuuluu Natura 2000 -verkostoon.

Luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:llä on pantu kansallisesti täytäntöön luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (luontodirektiivi) 6 artiklan 3 ja 4 kohta.

Ympäristölupaa ei saa myöntää ennen kuin hankkeen vaikutukset Natura-alueelle on luonnonsuojelulain 65 §:n 1 momentin edellyttämällä asianmukaisella tavalla arvioitu, jos hanke joko yksistään tai tarkasteluna yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Luvan myöntävän viranomaisen on katsottava, että arviointi on tehty, ja pyydettyä siitä lausunto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja siltä, jonka hallinnassa luonnonsuojelualue on.

Luonnonsuojelulain 66 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos lain 65 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon.

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaan vaatimus suunnitelman tai hankkeen vaikutusten asianmukaisesta arvioinnista edellyttää sitä, että on olemassa todennäköisyys tai vaara siitä, että suunnitelma tai hanke vaikuttaa kyseiseen alueeseen merkittävästi. Kun otetaan erityisesti huomioon ennalta varautumisen periaate, tällainen vaara on olemassa, jos objektiivisten seikkojen perusteella ei voida sulkea pois sitä, että kyseinen suunnitelma tai hanke vaikuttaa merkittävästi kyseessä olevaan alueeseen

Simojoki (FI1301613) on liitetty Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena SCI-alueena (site of community interest, yhteisön tärkeänä pitämä alue). Alueen valintaperusteeksi on tietolomakkeella ilmoitettu luontodirektiivin luontotyyppi Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit. Tietolomakkeella on ilmoitettu, että luontodirektiivin liitteen II lajeista alueella esiintyvät kirjojokikorento ja 1 uhanalainen laji, joka asiassa saadun selvityksen mukaan on jokihelmisimpukka. Kirjojokikorento on lisäksi luontodirektiivin liitteen IV(a) (tiukkaa suojelua edellyttävä) laji ja jokihelmisimpukka luontodirektiivin V (laji, jonka hyödyntäminen voi vaatia sääntelyä) laji.

Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit on luontodirektiivin (Euroopan Neuvoston direktiivi 92/43/ETY) liitteessä I mainittu luontotyyppi (3210). Liitteen mukaan luontotyyppien tulkinnasta annetaan ohjeita julkaisussa ”Interpretation Manual of European Union Habitats”

Suomen ympäristökeskuksen Natura 2000 -luontotyyppioppaan (Ympäristöopas 46, Suomen ympäristökeskus) mukaan luontotyyppiä Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit luonnehtii veden niukkaravinteisuus ja suuri veden pinnan vuodenaikainen korkeusvaihtelu. Tyyppikuvauksen mukaan jokireitit ovat vaihtelevia, niissä voi olla vesiputouksia, koskia, suvantoja ja niihin voi liittyä pieniä järviä. Jokiveden kuluttavan ja kuljettavan vaikutuksen vuoksi veden ravinnepitoisuus on suurin jokisuulla, missä veden kuljettama aines alkaa kasaantua. Luontotyyppioppaan luonnehdinta vastaa edellä mainitun direktiivin liitteen tulkintaohjeen luonnehdintaa kysymyksessä olevasta luontotyypistä.

Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman mukaan Simojoki on luokiteltu kemialliselta laadultaan hyväksi ja ekologiselta tilaltaan erinomaiseksi. Natura 2000 -verkostoon kuuluvien vesiluontotyyppien tila on arvioitu vähintään hyväksi. Toimenpideohjelman mukaan pääuoman Natura-alueen säilymiseen erinomaisessa tilassa ei kohdistu riskiä.

Ympäristölupahakemuksessa on katsottu, että hankkeella ei voida arvioida olevan merkittävästi heikentävää vaikutusta luontotyyppin luonnonarvoihin ja että varsinaista Natura-arviointia ei ole tarpeen tehdä.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualue on lupahakemuksesta antamassaan lausunnossa pitänyt hakemuksessa esitettyjä tietoja riittämättöminä Natura-arvioinnin tarveharkinnan kannalta ja edellyttänyt hakemuksen täydentämistä selvityksellä kirjojokikorenon esiintymisestä Hiiskuanojan alapuolisella Simojoen Natura-alueella sekä selvityksellä luontotyyppiin kohdistuvista vaikutuksista siitä näkökulmasta, ovatko vesiensuojelurakenteet riittäviä myös maksimivalunnan olosuhteissa, ja Natura-alueen vedenlaatuun kohdistuvien yhteisvaikutusten arvioinnilla.

Hakemuksessa ja sen täydennyksessä oli esitetty päästölaskelmat ja ympäristöhallinnon WSFS-vesistömallilla lasketut kuormitus- ja vedenlaatuarviot sekä selvitys kirjojokikorenon esiintymisestä Hiiskuanojan alaosalla, jossa on lajille soveltuvaa elinympäristöä.

Hallinto-oikeus toteaa, että aluehallintovirastolla on Natura-arvioinnin tarveharkintaa varten ollut käytössään Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen edellyttämät lisäselvitykset. Veden laatua koskevassa raportissa on käsitelty valuma-alueelta tulevan kuormituksen yhteisvaikutusta Simojoen veden laatuun eri jokiosuuksilla. Raportissa Simojoen vedenlaadun tilasta on arvioitu, että joen keskiosalla ihmistoiminnan aiheuttamasta kiintoainekuormituksesta metsätalous muodostaa 70 %, maatalous 28 % ja turvetuotanto 2 %. Jokivesi oli Simojoen yläosalla kirkasta ja vähäravinteista. Veden laatu muuttui Portimojärven kohdalla selkeästi ravinteisemmaksi ja humusvaikutus voimistui. Arvot nousivat kohti jokisuuta sivujoista tulevan kuormituksen seurauksena. Turvetuotannon vaikutus ilmeni sivujokien veden laadussa ja Simojoen pääuomassa joidenkin turvetuotannon kuormittamien jokien alapuolella. Vaikutus ei kuitenkaan riippunut tuotantopinta-alasta sivujokien valuma-alueella. Vedenlaatuaineiston perusteella turvetuotannon vaikutukset Simojoen veden laatuun olivat paikallisia ja kausittaisia.

Hallinto-oikeus katsoo, että aluehallintovirastolla on ollut käytettävissä riittävät tiedot kuormituksen yhteisvaikutuksesta voidakseen arvioida Sankapalonsuon päästöjen vaikutusta yhdessä muun kuormituksen kanssa Simojoen Natura-alueen luontotyyppiin Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit.

Kirjojokikorenon esiintymistä koskevasta selvityksestä luvan hakija on lausunnoista ja muistutuksista antamassaan vastineessa muun muassa lausunut, että selvitys on tehty kertaluontoisesti lajin aktiivisena lentoaikana Hiiskuanojan potentiaalisimmaksi esiintymisalueeksi arvioidun alaosan koskimaisella osuudella. Lisäksi havainnointia on tehty muiden luontoselvitysten yhteydessä. Lajin esiintymistä ei ole selvitetty Hiiskuanojan alapuolisella Simojoella, koska hankkeella ei laskennallisen arvion perusteella ole kokonaisuutena vaikutusta kiintoaine- tai ravinnepitoisuuksiin tai vaikutukset ovat hyvin pieniä. Hiiskuanojan alapuolinen Simojoki on suvantomainen noin 3 km:n matkalla eikä siten ole kirjojokikorenon suosima lisääntymisympäristö.

Simojoen keski- ja alaosalta ei ole löydetty jokihelmisimpukoita. Kirjojokikorenon esiintymistä on selvitetty vain Hiiskuanojan alaosalta, jossa lajia ei tavattu. Simojoen pääuoman alueella kirjojokikorenon esiintymistä ei selvitetty. Selvitys on tältä osin puutteellinen. Kuitenkin, kun otetaan huomioon muu asiakirjoista ja Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoidon toimenpideohjelmasta vuoteen 2021 saatava selvitys, voidaan tietoja pitää riittävinä Natura-arvioinnin tarveharkinnan suorittamista varten.

Hallinto-oikeus toteaa, että turvetuotannon kuormitusarvioihin sisältyy epävarmuutta. Kuitenkin myös tämä epävarmuus huomioon ottaen Sankapalonsuon turvetuotannon päästöjen vaikutukset Simojoessa ovat ennalta arvioiden niin vähäisiä, että ei jää perusteltua epäilyä siitä, että Sankapalonsuon turvetuotannosta aiheutuisi merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Simojoen Natura-alueen valintaperusteina oleviin luontoarvioihin. Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arviointi- ja lausunntomenettely ei ole ollut tarpeen Sankapalonsuon lupa-asian ratkaisemiseksi.

Eriyisten luonnonolosuhteiden huonontuminen

Oikeuskäytännössä on katsottu, että ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetaan erityisillä luonnonolosuhteilla, joiden huonontuminen estää luvan myöntämisen, poikkeuksellisen luonnontilaisena säilynyttä ympäristöä, erityisiä tieteellisiä arvoja tai erityistä ekologista kokonaisuutta. Käsitteellä ei lainkohdassa ole tarkoitettu jonkin yksittäisen lajin yksilöä tai sen reiviä vaan useamman lajin välistä ekologista vuorovaikutusta. Jonkin lajin lisääntymispaikka voisi kuitenkin sijaita määrättyllä alueella sen vuoksi, että alueen luonnonolosuhteet ovat siellä erityisiä ja samalla lajille erityisen sopivia.

Simojoessa elää useita uhanalaisia kalalajeja ja joen yläosalla Portimojärven yläpuolella jokihelmisimpukoita. Vesienhoidon toisella suunnittelukaudella Simojoen pääuoman veden kemiallinen tila on luokiteltu hyväksi ja ekologinen tila erinomaiseksi. Joessa ei ole kalojen nousuesteitä, mutta siellä on toteutettu mittavia perkauksia uittoon varten ja samalla virtausolosuhteet ovat muuttuneet. Ihmistoiminnan vaikutukset ilmenevät erityisesti joen keski- ja alaosalta, vaikka veden laatu on edelleen hyvä ja ekologinen luokka erinomainen. Vaikutus-

ten lieventämiseksi vaelluskalojen lisääntymisalueita on kunnostettu.

Asiassa on valitusten johdosta ratkaistava, onko Simojoen pääuomassa katsottava olevan sellaisia ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja erityisiä luonnonolosuhteita, joiden huonontaminen olisi ympäristöluvan myöntämisen esteenä nyt kysymyksessä olevaan turvetuotantoon.

Perkauksista ja ihmistoiminnan kuormittavasta vaikutuksesta johtuen Simojoen pääuoman nykytila Portimojärven alapuolella ei vastaa joen alkuperäistä luonnontilaa, vaikka veden laatu on hyvä ja ekologinen tila erinomainen. Lohikanta on elpynyt kalastusrajoitusten ja kunnostusten johdosta. Joen yläosalla perkaukset ja muu ihmistoiminnan vaikutus on ollut keski- ja alaosa vähäisempää ja yläosa on jokihelmisimpukoiden ja purotaimenten elinaluetta.

Kysymyksessä oleva toiminta sijoittuu Simojoen keskiosalle. Toiminnalla ei ole vaikutusta joen luonnontilaisempana säilyneeseen yläosaan. Simojoen keski- ja alaosan lajistosta ei ole asiakirjoissa esitetty sellaisia lajien välistä vuorovaikutusta, jotka muodostaisivat ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisina erityisinä luonnonolosuhteina pidettävän ekologisen kokonaisuuden.

Hallinto-oikeus katsoo, että erityisesti perkausten vuoksi Simojoen pääuomaa ei voida pitää poikkeuksellisen luonnontilaisena säilyneenä ympäristönä. Veden laatu Simojoen keski- ja alaosalla on hyvä, mutta huonompi kuin joen yläosalla. Keski- ja alaosaan ei myöskään liity sellaisia poikkeuksellisia tutkimuksellisia arvoja, joita voitaisiin pitää erityisten luonnonolosuhteiden muodostumisperusteina.

Hallinto-oikeus katsoo, että vaikka Simojoen pääuomassa esiintyy uhanalaista meritaimenta, joessa esiintyvien lajien ekologinen kokonaisuus ei ole siten poikkeuksellinen, että sitä tulisi pitää poikkeuksellisenä luontokokonaisuutena.

Sankapalonsuon ottamisesta turvetuotantoon ei edellä mainituilla perusteilla aiheudu ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista, jonka perusteella lupahakemus olisi tullut hylätä.

Erityisen käyttömahdollisuuden vaarantuminen

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen on valituksessaan esittänyt, että hankkeesta aiheutuu kalastukselle haittaa, jota on pidettävä ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuna yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumisena.

Simojoen kalakantojen elinvoimaisuudella on kalastuksen kannalta merkittäviä taloudellisia ja alueellisesti laajalle ulottuvia vaikutuksia. Simojoen valuma-alueen koko on 3 160 km², josta Sankapalonsuon osuus on 1,06 km². Sankapalonsuon kuivatusvedet käsitellään lupapäätöksen mukaisesti ojittamattomalle suolle rakennetulla pintavalutus kentällä. Hallinto-oikeus katsoo, että tuotannon päästöt eivät vaikuta Simojoen kalakantojen tilaan kalastusta vaarantavalla tavalla eikä turvetuotannosta aiheudu ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden

vaarantumista.

Turpeen käytön ilmastovaikutukset

Yksittäisessä turvetuotantoa koskevassa ympäristölupa-asiassa huomioon otettavana ympäristönsuojelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna ympäristön pilaantumisenä ei voida pitää turvetuotantotoiminnasta tai turpeen käytöstä polttoaineena mahdollisesti aiheutuvia kasvihuonekaasujen päästöjä yksinomaan ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta tarkasteltuna.

Vesistön pilaantumisen aiheutuminen

Ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa hallinto-oikeus ottanut huomioon päästöarvioihin liittyvät epävarmuustekijät. Kuormituksen sallittavuutta on lisäksi arvioitava kysymyksessä olevan hankkeen ja yhdessä muiden toimintojen kanssa aiheutuvan kokonaiskuormituksen perusteella. Asiakirjoista saatavan selvityksen perustella turvetuotannon osuus Simojoen kiintoaine- ja fosforikuormituksesta on 2010-luvun puolivälissä ollut noin 2 %. Turvetuotanto Simojoella on alkanut 1970-luvulla ja tuotanto vanhoilla alueilla on loppunut tai loppumassa. Kokonaistuotantoala on tässä vaiheessa hieman lisääntynyt, kun päättynyttä tuotantoa on korvattu uudella. Aluehallintoviraston päätöksen mukaan vuonna 2015 Simojoen valuma-alueella oli turvetuotannossa noin 2 060 ha, joka on 0,7 % valuma-alueen pinta-alasta.

Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmassa on arvioitu, että noudatettaessa suunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä Simojoen erinomainen ekologinen tila ei ole vaarassa huonontua. Turvetuotantopinta-alaksi on toisella suunnittelukaudella arvioitu noin 2 400 ha. Sankapalonsuon kuivatusvedet käsitellään ojittamattomalle suolle rakennettavalla pintavalutuskentällä, joka on vesienhoidon toimenpideohjelmassa turvetuotantotoimialalla edellytettävän vesienkäsittelyn mukainen.

Sankapalonsuolle voidaan myöntää ympäristölupa, koska turvetuotannon osuus Simojoen kokonaiskuormituksesta on luvan myöntämisen jälkeenkin vähäinen eikä turvetuotannon kokonaisala muutu niin, että se uhkaisi Simojoen erinomaisen ekologisen tilan säilymistä.

Johtopäätös

Näillä perusteilla hallinto-oikeus arvioi, että Sankapalonsuon tuotantoalueen käyttöönotosta ei aiheudu ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa yksin tai yhdessä muiden vesistökuormitusta aiheuttavien toimintojen kanssa.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Julkipano

Päätös on annettu julkipanon jälkeen.

Päätöksestä ilmoittaminen

Ranuan ja Simon kunnanhallitusten on viipymättä ilmoitettava tästä päätöksestä ilmoitustauluillaan.

Muutoksenhaku

Ympäristönsuojelulain 190 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen antopäivästä eli viimeistään 18.7.2018.

Valitusosoitus on liitteenä HallJp (01.18).

Diaarinumero

01385/16/5115

01435/16/5115

Asian ovat ratkaisseet lainoppinut hallinto-oikeustuomari Sinikka Kangasmaa, tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Susanna Airiola, luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Kirsti Poikonen ja asessori Janika Gummerus. Asian on esitellyt Kirsti Poikonen.

Sinikka Kangasmaa

Susanna Airiola

Kirsti Poikonen

Janika Gummerus

Toimituskirjan antaja:

Maiju Hakola
lainkäyttösihteeri

Diaarinumero

01385/16/5115

01435/16/5115

Jakelu

Päätös ja maksu

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kalatalousviranomainen, sähköisesti, maksuttaSuomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry asiakumppaneineen,
oikeudenkäyntimaksu 250 euroa
*(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen
oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)*

Jäljennös maksutta

Tainikoski Oy

Ranuan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Simon kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Ranuan kunnan terveydensuojeluviranomainen

Simon kunnan terveydensuojeluviranomainen

Ranuan kunnanhallitus

Simon kunnanhallitus

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisestiPohjois-Suomen aluehallintovirasto
Ympäristölupavastuualue, sähköisesti

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

MH / JMH